

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Навчально-науковий інститут публічної служби та управління
Кафедра публічної служби та права

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення практичних занять з дисципліни

«ПУБЛІЧНІ ФІНАНСИ»

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
денної та заочної форми навчання

Затверджено
на засіданні кафедри
публічної служби та права
Протокол № 1 від «01» вересня 2025 р.

Методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни «Публічні фінанси» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» освітньо-професійної програми «Державне управління та місцеве самоврядування» / Укл. О.В. Голинська, Г.І. Куспляк. – Одеса: Одеська політехніка, 2025. – 54 с.

Укладачі: Олеся Голинська, к.держ.упр., професор
Галина Куспляк, к.держ.упр., доцент

Методичні вказівки до проведення практичних занять з дисципліни «Публічні фінанси» призначені для здобувачів денної та заочної форми навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 281 Публічне управління та адміністрування денної та заочної форм навчання.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1. Організаційні засади функціонування публічних фінансів на засадах сталого розвитку	6
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2. Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів	10
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3. Аналіз сучасних інструментів управління публічними фінансами	13
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4. Міжнародні фінансові організації та міжнародні фінансові інституції.	17
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5. Розвиток державних підприємств в Україні.	20
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6. Розвиток та фінансова підтримка комунальних підприємств (КП) в Україні.	23
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7. Фонди фінансових ресурсів цільового призначення.	25
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8. Характеристика елементів податкової системи України.	28
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9. Оцінка діяльності суб'єктів реалізації податкової політики України.	31
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10. Порядок розрахунку та сплати непрямих податків.	34
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11. Порядок розрахунку та сплати прямих податків, місцевих податків та зборів.	38
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12. Бюджетний процес в Україні.	41
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13. Аналіз Державного бюджету України.	44
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14. Аналіз місцевих бюджетів України.	47
ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15. Аналіз міжбюджетних трансфертів України.	52

ВСТУП

Практичне (грец. *prakticos* –діяльний) заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд здобувачами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідно до сформульованих завдань.

Основними функціями практичних занять (дидактична мета) є: розширення, поглиблення й деталізація знань, отриманих на лекціях та в процесі самостійної роботи і спрямованих на підвищення рівня засвоєння навчального матеріалу, закріплення знань, умінь і навичок, розвиток критичного мислення та усного мовлення здобувачів.

Методологічна мета практичних занять з дисципліни «Публічні фінанси» полягає у формуванні відповідних компетентностей та результатів навчання за освітньо-професійною програмою «Державне управління та місцеве самоврядування» через:

- здобуття практичних навичок з отриманих знань про публічні фінанси;
- формування умінь аналізувати фінансове забезпечення органів влади;
- удосконалення системи публічних відносин на різних рівнях управління на основі інноваційних підходів;
- удосконалення навичок щодо узгодження загальнодержавних та місцевих інтересів в сфері фінансів, збалансування інтересів місцевого самоврядування та органів державної влади.

Забезпечення досягнення визначених результатів навчання структурними елементами навчальної дисципліни:

- денна форма здобуття освіти:

Структурні елементи навчальної дисципліни	Програмні результати навчання					
	ПРН4	ПРН6	ПРН13	ПРН14	ПРН15	ПРН16
Практичне заняття № 1	+		+			
Практичне заняття № 2		+			+	
Практичне заняття № 3	+	+		+		
Практичне заняття № 4		+	+			+
Практичне заняття № 5	+			+	+	
Практичне заняття № 6	+			+	+	
Практичне заняття № 7		+		+	+	
Практичне заняття № 8		+		+	+	
Практичне заняття № 9	+	+		+		
Практичне заняття № 10	+	+				
Практичне заняття № 11					+	+
Практичне заняття № 12	+	+				
Практичне заняття № 13			+		+	+
Практичне заняття № 14			+		+	+
Практичне заняття № 15		+				+

- заочна форма здобуття освіти:

Структурні елементи навчальної дисципліни	Програмні результати навчання					
	ПРН4	ПРН6	ПРН13	ПРН14	ПРН15	ПРН16

Практичне заняття № 1	+		+			
-----------------------	---	--	---	--	--	--

Досягненню мети сприятимуть наступні *методи*:

за особливостями навчально-пізнавальної діяльності: при проведенні лекцій (вивчення теоретичного матеріалу) використовується пояснювальний та ілюстративний методи викладання. При проведенні практичних занять використовуються інструктивно-практичний метод викладання і продуктивно-практичний метод здобувача вищої освіти, пояснювально-спонукальний метод викладання і частково-пошуковий метод здобувача, частково-пошуковий (евристичний), дослідницький;

для формування пізнавальних інтересів використовуються наступні методи при проведенні лекцій та практичних занять: опори на життєвий досвід здобувачів вищої освіти, створення ситуації новизни навчального матеріалу, створення відчуття успіху в навчанні, «робота в групах», стимулювання обов'язку і відповідальності в навчанні, індивідуалізації навчального процесу;

при виконанні завдань під час самостійної роботи та на практичних заняттях використовуються інтерактивні методи (зокрема: «Do it» («Зроби це»); «Storyboarding» («Розкадровка»)), що дає можливість здобувачеві в цікавій формі набутти знань. Сутність методу «Do it» дає можливість визначити проблеми; створює умови для вироблення варіантів можливих рішень; сприяє визначенню найкращого рішення й перероблення його в ефективне. Застосування методу прискорює і посилює природні творчі здібності здобувачів для вирішення проблем; стимулює вироблення великої кількості різнопланових ідей; сприяє побудові навчання в контексті дослідних процесів. Сутність методу «Storyboarding» дозволяє графічно оформити думки щодо вирішення проблеми; коректувати «хід думок» здобувачів у плануванні, розробленні нових рішень, вирішення стандартних проблем нестандартними методами, покращення комунікації, побудови ефективної організації.

Протягом вивчення дисципліни формуються наступні гнучки навички (softskills): вміння налагоджувати взаємодію з органами публічної сфери та громадськістю у частині управління публічними фінансами; вміння використовувати різні методи впливу при вирішенні задач публічного управління та адміністрування; вміння працювати в команді, проявляти лідерські якості та будувати взаємодію; вміння представляти результати роботи для суб'єктів публічного управління та адміністрування.

На практичних заняттях здобувачі вищої освіти мають змогу: проявити свою творчість і креативність; поглибити інтерес до наукових досліджень; розвивати культуру мови, уміння та навички публічного виступу; брати активну участь у дискусії.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Організаційні засади функціонування публічних фінансів на засадах сталого розвитку

Мета заняття: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо організаційних засад функціонування публічних фінансів на засадах сталого розвитку.

Результати навчання:

ПРН4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН13. Використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

- 1) Формування концепції сталого розвитку, її основних складових.
- 2) Основні принципи функціонування публічних фінансів у контексті сталого розвитку.
- 3) Охарактеризувати елементи публічних фінансів.
- 4) Як публічні фінанси забезпечують виконання цілей сталого розвитку на національному та місцевому рівнях?
- 5) Які організаційні структури відповідають за планування, розподіл і контроль за публічними фінансами?

II. Індивідуальне завдання: з'ясувати організаційні засади функціонування складових елементів публічних фінансів на засадах сталого розвитку.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Порядок виконання індивідуального завдання:

1. Розглянути наступні елементи публічних фінансів:

- фінанси державних підприємств;
- фінанси комунальних підприємств;
- державний кредит;
- державний бюджет;
- місцеві бюджети.

2. Для кожного елемента публічних фінансів підготувати коротку характеристику за такими пунктами та оформити в табличній формі:

- основна структура та функції;
- джерела формування фінансових ресурсів;
- механізми використання та розподілу ресурсів;
- роль у забезпеченні цілей сталого розвитку (ЦСР): економічний, соціальний, екологічний аспекти;
- приклади практичних заходів або програм, які фінансуються через цей елемент.

Приклад таблиці для виконання завдання:

Елемент публічних фінансів	Структура та функції	Джерела фінансування	Механізми використання ресурсів	Роль у забезпеченні ЦСР	Приклади практичних заходів/програм
1	2	3	4	5	6
Фінанси державних підприємств					
Фінанси комунальних підприємств					
Державний кредит					
Державний бюджет					
Місцеві бюджети					

3) Сформулювати висновок про взаємозв'язок між елементами публічних фінансів та досягненням цілей сталого розвитку на національному або місцевому рівнях.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Складові елементи публічних фінансів.	1. Визначати роль кожного елемента публічних фінансів у забезпеченні цілей сталого розвитку.
2. Джерела формування публічних фінансів для реалізації ЦСР.	2. Проводити дослідження стану основних елементів публічних фінансів на засадах сталого розвитку та на їх підставі вміти простежувати взаємозв'язок між елементами публічних фінансів та досягненням цілей сталого розвитку на національному або місцевому рівнях.

Контрольні запитання:

1. Що таке публічні фінанси та які основні елементи вони включають?

2. Які функції виконують державні та комунальні підприємства у системі публічних фінансів?
3. Як державний кредит використовується для реалізації програм сталого розвитку?
4. Які рівні бюджетної системи України існують і яку роль вони відіграють у забезпеченні фінансування цілей сталого розвитку?
5. Наведіть приклади практичних заходів або програм, які фінансуються через публічні фінанси і сприяють сталому розвитку (економічному, соціальному або екологічному).

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Луніна І.О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання : монографія. К.: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», 2020. 440 с.
2. Луніна І.О., Бондарук Т.Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навчальний посібник. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. 304 с.
3. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Публічні фінанси : навчальний посібник. Одеса : Вид-во «Університет Ушинського», 2022. 100 с.
4. Васильєва Н., Васильєва О., Приліпко С. Публічне управління сталим розвитком територій. Збірник наукових праць ЛОГОС. 2020. Т. 2. С. 12-14.
5. Маслій Н. Д., Дем'янчук М. А. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2022. 384 с.
6. Куспляк Г.І. Сталий розвиток територій як складова національної безпеки // Національна безпека : навчальний посібник. М.М. Іжа, М.М. Миколайчук, М.П. Попов та ін. ; Нац. ун-т «Одеська політехніка». Одеса. 2025. С. 278-312. ISBN 978-617-95474-4-7. URL: <https://drive.google.com/file/d/1e9oJrf6TE-0aNiUweB-hIVZgTjovLsBr/view>.

Додаткова література

1. Maghlaperidze E., Kharadze N., Kuspliak H. Development of remote jobs as a factor to increase labor efficiency. Journal of Eastern European and Central Asian Research. Minneapolis, Minnesota, USA: Institute of Eastern Europe and Central Asia. Vol.8 No.3 (2021). P. 337-348. ISSN(p) 2328-8272. ISSN(e) 2328-8280. DOI: <https://doi.org/10.15549/jeecar.v8i3.669>.
2. Holynska, O., Bieloshapka, T., Kuspliak, H., & Kholod, M. Genesis of public administration of sustainable development in the field of environmental security. Cuestiones Políticas. Maracaibo, Estado Zulia, Venezuela: Instituto de Estudios Políticos y Derecho Público “Dr. Humberto J. La Roche” de la Facultad de Ciencias Jurídicas y Políticas de la Universidad del Zulia. 2023. Vol. 41. № 76. P. 592-610. ISSN / eISSN: 0798-1406 / 2542-3185. DOI: <https://doi.org/10.46398/cuestpol.4176.35>.

3. Куспляк Г.І. Сталий розвиток: етапи становлення, сутність поняття, основні вектори та інтерфейси. Державне будівництво : електрон. наук. фах. вид. Харків : ХарІДУ НАДУ, 2020. Вип. 1/2020. ISSN 1992-2337. DOI <https://doi.org/10.34213/db.20.01.08>.

4. Куспляк Г.І., Куспляк І.С. Складові сталого розвитку в контексті національної безпеки. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2023. Вип. 29. С.252-255. ISSN: 2663-7944. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb292023289680>.

5. Куспляк Г.І., Куспляк І.С. Індикатори досягнення цілей сталого розвитку України. Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2021. Вип. 3 (84). С. 240-246. ISSN 1993-8330. DOI <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa3842021>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Нормативно-правові засади функціонування публічних фінансів

Мета: ознайомлення з нормативно-правовими документами та законодавчими актами щодо функціонування публічних фінансів, аналіз їх змісту та практичне застосування.

Результати навчання:

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

- 1) Характеристика нормативно-правової бази управління публічними фінансами в Україні.
- 2) Конституція України як основне джерело фінансового права.
- 3) Бюджетний кодекс України а його роль у фінансовому регулюванні.
- 4) Нормативно-правові акти міжнародних організацій в сфері публічних фінансів (наприклад, ООН, ЄС, МВФ тощо).

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати зміст та практичне застосування нормативно-правових документів та законодавчих актів функціонування публічних фінансів (звіт обсягом до 2 сторінок).

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Порядок виконання індивідуального завдання:

1. Вибір документа: обрати один з основних нормативно-правових актів (Конституція України, Бюджетний кодекс України, Закон України про Державний бюджет України або нормативні документи міжнародних організацій).
2. Аналіз структури документа: визначити основні розділи, положення та принципи, що регулюють публічні фінанси.
3. Визначення ключових положень: виділити конкретні статті/пункти, що безпосередньо впливають на управління публічними фінансами, на контроль та планування.

4. Практичне застосування: навести приклади використання цих положень у діяльності органів державної влади або місцевого самоврядування.

5. Висновки: сформулювати короткий висновок щодо ефективності та значущості обраного нормативно-правового акту для забезпечення сталого функціонування публічних фінансів.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Правові інститути функціонування системи публічних фінансів.	1. Здійснювати аналіз нормативно-правових документів та законодавчих актів функціонування публічних фінансів.
2. Нормативно-правове забезпечення публічних фінансів в Україні.	2. Проводити дослідження стану нормативно-правового забезпечення публічних фінансів та на їх підставі здійснювати підготовку пропозицій щодо вирішення проблемних питань.
3. Державний контроль публічних фінансів в Україні.	

Контрольні запитання:

1. Яка роль нормативно-правової бази у функціонуванні публічних фінансів України?
2. Які положення Конституції України регулюють фінансові відносини та бюджетну систему?
3. Що таке Бюджетний кодекс України і які його основні функції у сфері публічних фінансів?
4. Які основні нормативно-правові акти міжнародних організацій регулюють публічні фінанси та як вони впливають на національне законодавство?
5. Яким чином законодавство забезпечує контроль за ефективністю використання публічних фінансів?
6. Наведіть приклади практичного застосування положень нормативно-правових актів у діяльності державних та місцевих органів влади.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Луніна І.О. Публічні фінанси в макроекономічній політиці зростання : монографія. К.: НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України», 2020. 440 с.
2. Луніна І.О., Бондарук Т.Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навчальний посібник. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. 304 с.
3. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Публічні фінанси : навчальний посібник.

Одеса : Вид-во «Університет Ушинського», 2022. 100 с.

4. Маслій Н. Д., Дем'янчук М. А. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2022. 384 с.

5. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

6. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.

7. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.

2. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. URL: www.kmu.gov.ua.

3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

4. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.

5. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.u>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Аналіз сучасних інструментів управління публічними фінансами

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо сучасних інструментів управління публічними фінансами.

Результати навчання:

ПРН4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

1) Характеристика сучасних інструментів управління публічними фінансами.

2) Сутність інформаційного забезпечення процесу управління публічними фінансами.

3) Особливості інформації в управлінні публічними фінансами.

4) Підвищення ефективності та прозорості публічних фінансів в Україні.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати використання публічних коштів одного із запропонованих розпорядників бюджетних коштів. Зробити висновки.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;

- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;

- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Порядок виконання індивідуального завдання

Проаналізувати п'ять договорів щодо використання публічних коштів одного із запропонованих у табл. 3.1 розпорядників бюджетних коштів. Для аналізу використовувати дані Єдиного веб-порталу використання публічних коштів «Spending». Результати аналізу представити у вигляді табл. 3.2. Зробити висновки.

Таблиця 3.1. Перелік пропонованих для аналізу розпорядників бюджетних коштів

Повна назва розпорядника бюджетних коштів	ЄДРПОУ
1	2
Міністерство фінансів України	00013480
Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України	43672853
Національний банк України	00032106
Державна аудиторська служба України	40165856
Державна казначейська служба України	37567646
Державна податкова служба України	43005393
Пенсійний фонд України	00035323
Державна служба якості освіти України	41896851
Міністерство цифрової трансформації України	43220851

Таблиця 3.2. Аналіз використання публічних коштів

(зазначити повну назву розпорядника бюджетних коштів та код ЄДРПОУ)

Номер та дата договору	Контрагент	Предмет договору	Процедура закупівлі	Вартість договору	Специфікація
1	2	3	4	5	6

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Сучасні інструменти управління публічними фінансами.	1. Застосовувати нормативно-правове забезпечення для аналізу сучасних інструментів управління публічними фінансами.
2. Особливості інформації в управлінні публічними фінансами.	2. Аналізувати використання публічних коштів розпорядниками бюджетних коштів.

Контрольні запитання:

1. Що представляють собою сучасні інструменти управління публічними фінансами і які основні групи цих інструментів виділяють на практиці?
2. Яку роль відіграє інформаційне забезпечення у процесі управління публічними фінансами?
3. Які особливості інформації слід враховувати при плануванні, контролі та оцінці ефективності використання публічних коштів?
4. Як сучасні інструменти управління публічними фінансами сприяють підвищенню прозорості та ефективності бюджетного процесу в Україні?
5. Які дані та показники необхідно аналізувати при оцінці використання публічних коштів конкретним розпорядником бюджетних коштів?
6. Як результати аналізу використання публічних коштів можуть вплинути на коригування професійної діяльності у сфері управління публічними фінансами?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Голинська О.В. Бюджетна політика держави: навчальний посібник. К.Нора-Друк, 2016. 124 с.
2. Впровадження в Україні прозорого місцевого бюджету: досвід та виклики. Громадське партнерство «За прозорі місцеві бюджети!», Одеська обласна організація ВГО «Комітет виборців України», Фундація «Відкрите суспільство». Одеса, 2016. 198 с.
3. Гендерно орієнтований підхід у бюджетному процесі : практичний посібник / Т. Іваніна, О. Кисельова, М. Колодій, О. Остапчук, О. Цюпа. Київ : Віваріо, 2020. 88 с.
4. Методологія оцінки прозорості місцевих бюджетів / за заг. ред. О.В. Голинської, А.О. Матвієнко. Громадське Партнерство «За прозорі місцеві бюджети!» в співпраці з Асоціацією міст України та науковцями НАДУ при Президентів України. Київ, 2017. 74 с.
5. Огородова Т., Жаворонкова С. Впровадження гендерно орієнтованого підходу в бюджетний процес органів місцевого самоврядування: посібник. К.: Проект ПРОМІС, 2021. 61 с.
6. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навчальний посібник / В.В. Зубенка, А.С. Крупник, Т.А. Шаповал, А.І. Корнієнко, О.В. Голинська; за заг. ред. В.В. Зубенка; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». К., 2017. 184 с.
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 р. № 1.
8. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо механізмів участі громадськості у бюджетному процесі на місцевому рівні : наказ Міністерства

фінансів України від 03.03.2020 № 94. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0094201-20#Text>.

Додаткова література:

1. Голинська О.В. Гендерно-орієнтоване бюджетування як критеріальна основа ефективності бюджетних програм. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2018. № 8(48), 1 т. С. 16-21.
2. Куценко Т.Ф. Форми залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні в Україні: оглядовий аналіз. Економіка та держава. 2020. №7. С. 66-72.
3. Куспляк Г., Куспляк І., Серенок А. Роль відкритих даних та штучного інтелекту в сучасних умовах розвитку цифрової інфраструктури держави. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2024. Вип.32. С. 68-82. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb322024319534>.
4. Куспляк Г., Куспляк І., Серенок А. Напрями вдосконалення надання адміністративних та публічних електронних послуг в умовах воєнного стану. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2023. №30(2023). С.103-114. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb302023295150>.
5. Попов М.П., Дуліна О.В., Куспляк Г.І. Гендерні аспекти інфраструктурної безпеки в контексті сталого розвитку регіонів. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2024. Вип. 4(168). С.33-39. (опублікування травень 2025). URL: https://ird.gov.ua/sep/doi/sep2024.04.033_u. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2024-4-5>.
6. Digital tools of territorial communities in improving the quality of services to the population | Herramientas digitales de las comunidades territoriales para mejorar la calidad de los servicios a la población Sahanenko, S., Popov, M., Holynska, O., Davtian, S., Motyhin, D. Estudios de Economia Aplicada, 2021, 39(7). URL: <https://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/5007>. DOI: <https://doi.org/10.25115/eea.v39i7.5007>.

Інформаційні ресурси:

1. Державний веб-портал бюджету для громадян Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/>.
2. Інформація про бюджет у формі відкритих даних. «Е-дата». <https://edata.gov.ua/>.
3. Інформація про закупівлю товарів та послуг за публічні фінанси «Prozorro». URL: www.prozorro.gov.ua.
4. Бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.
5. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

6. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
7. Бібліотека Одеської національної наукової бібліотеки URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Міжнародні фінансові організації та міжнародні фінансові інституції.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо діяльності міжнародних фінансових організацій та міжнародних фінансових інституцій.

Результати навчання:

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН13. Використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку.

ПРН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

- 1) Організація об'єднаних націй.
- 2) Програма розвитку ООН (ПРООН).
- 3) Міжнародний валютний фонд.
- 4) Міжнародний банк реконструкції та розвитку.
- 5) Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).
- 6) Гранти від Проєкту USAID «ГОВЕРЛА».

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати міжнародні фонди та фінансові організації, які надають гранти та кредитні кошти за різними умовами співфінансування, зробити висновки:

Показники	Міжнародна організація 1	Міжнародна організація 2	Міжнародна організація 3
1	2	3	4
Назва міжнародної організації			
Назва проєкту			
Мета проєкту			
Учасники конкурсу			
Умови проведення конкурсу			
Термін подання заявки на участь			
Обсяг фінансування			

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;

- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Основні міжнародні фінансові інститути та міжнародні фонди.	1. Орієнтуватися в напрямках діяльності міжнародних фінансових організацій та міжнародних фінансових інституцій.
2. Сучасні грантові проекти від міжнародних фондів та міжнародних фінансових організацій.	2. Аналізувати міжнародні фонди та фінансові організації, які надають гранти та кредитні кошти за різними умовами співфінансування.

Контрольні запитання:

1. Які основні завдання та функції ООН, ПРООН, МВФ, МБРР, USAID та Проєкту USAID «ГОВЕРЛА»?
2. Які існують критерії для участі в конкурсах на отримання грантів або кредитних коштів від міжнародних фінансових організацій?
3. Охарактеризуйте відмінності між міжнародними фінансовими інституціями та міжнародними фондами.
4. Яким чином міжнародні фінансові інституції та фонди сприяють сталому розвитку?
5. Як можна оцінити ефективність проєктів, що реалізуються за підтримки міжнародних фінансових організацій, використовуючи дані статистичної звітності?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Васютинська Л. А. Міжнародні фінанси : навчальний посібник. Одеса: ФОП Бондаренко М.О., 2017. 310 с.
2. Міжнародні фінанси : підручник / О. М. Мозговий, Т. В. Мусієць, Л. В. Руденко-Сударєва та ін.; за заг. ред. О. М. Мозгового; М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». Київ : КНЕУ, 2016. 515 с.
3. Літовченко Б. В. Міжнародний бізнес: конспект лекцій. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 60 с.
4. Конспект лекцій з дисципліни «Місцеві фінанси» (Частина 2) / Укл. Н.Г. Фатюха. Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. 90 с.

Додаткова література

1. Голинська О.В. Односталко Д.В. Загрози економічній безпеці держави: сутність, структура та шляхи подолання. Теорія та практика державного управління. Х.: Вид-во ХарПІДУ НАДУ «Магістр», 2020. Вип 1 (68). С 78-85. DOI: <https://doi.org/10.34213/ap.20.01.08>.

2. Белошапка Т. В., Голинська О. В. Актуалізація публічно-управлінської проблематики в екологічній сфері: світовий та вітчизняний виміри. Актуальні проблеми державного управління. 2020. Том 2. Вип. 58. С. 181-187. DOI: <https://doi.org/10.34213/ap.20.02.21>.

Інформаційні ресурси:

5. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.

6. Національна бібліотека України імені В.І. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

7. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.

8. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Розвиток державних підприємств в Україні.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо розвитку державних підприємств в Україні.

Результати навчання:

ПРН4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

ПРН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

1) Огляд основних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність державних підприємств в Україні.

2) Механізми стимулювання розвитку державних підприємств в Україні.

3) Досвід зарубіжних країн стратегічного управління розвитком державних підприємств

4) Особливості функціонування державних підприємств в різних галузях.

5) Удосконалення надання послуг державними підприємствами.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати основні показники діяльності державних підприємств в Україні, зробити висновки.

Порядок виконання індивідуального завдання.

Студенти об'єднуються в міні-групи по 3-4 особи, кожна міні-група отримує індивідуальне завдання, що базується на реальному або змодельованому кейсі (45 хвилин).

Кейс-завдання:

Група 1: Дослідити показники діяльності одного з найбільших державних підприємств України (наприклад, АТ «Укрзалізниця») за останні 3-5 років. Проаналізувати його фінансовий стан, ефективність управління та зробити висновки щодо перспектив розвитку.

Група 2: Розробити стратегію покращення якості послуг, що надаються державним підприємством, із залученням публічних фінансів та кошти міжнародних організацій обраним групою (наприклад, АТ «Укрпошта» або АТ «НАЕК «Енергоатом»). Стратегія має включати конкретні кроки та методи контролю якості.

Група 3: Порівняти механізми стимулювання розвитку державних підприємств в Україні з досвідом однієї з країн ЄС (наприклад, Польщі або

Німеччини). Виявити переваги та недоліки української моделі та запропонувати шляхи її вдосконалення.

Презентація та обговорення (10 хвилин для кожної мінігрупи): кожна група презентує результати свого дослідження, а інші студенти та викладач ставлять запитання та беруть участь в обговоренні.

Підбиття підсумків (5 хвилин). Викладач підбиває підсумки обговорення, надає зворотний зв'язок щодо виконаних завдань і ще раз акцентує увагу на ключових аспектах теми, а також на зв'язку між теоретичним матеріалом та його практичним застосуванням.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Механізми стимулювання розвитку державних підприємств в Україні.	1. Визначати особливості функціонування державних підприємств в різних галузях.
2. Досвід зарубіжних країн стратегічного управління розвитком державних підприємств.	2. Досліджувати основні показники діяльності державних підприємств та робити висновки.

Контрольні запитання:

1. Які основні нормативно-правові акти регулюють діяльність державних підприємств в Україні?
2. Назвіть основні механізми стимулювання розвитку державних підприємств в Україні, які ви вивчили?
3. Опишіть, як досвід зарубіжних країн у стратегічному управлінні державними підприємствами може бути застосований в Україні.
4. Які показники діяльності державних підприємств є найважливішими для аналізу та оцінки їх ефективності?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Махінчук В. М. Державне підприємство в системі ринкових відносин: монографія. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 192 с.

2. Управління державним сектором економіки : навчальний посібник / Є. Г. Карташов, І. О. Драган, Н. В. Дацій та ін.; за заг. ред. професора Є. Г. Карташова. Київ : Освіта України, 2021. 330 с

3. Про затвердження Методики проведення інвентаризації об'єктів державної власності: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2005 № 1121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1121-2005-%D0%BF#Text>.

4. Про затвердження Положення про Реєстр об'єктів державної власності, які використовуються у сфері господарської діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 № 467. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/467-2004-%D0%BF#Text>

5. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text>

Додаткова література:

1. OECD (2020), Ukraine Реформа підприємств державної форми власності у секторі електроенергетики України. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/uk/publications/reports/2020/06/state-owned-enterprise-reform-in-the-electricity-sector-in-ukraine_ac954491/9e8d31d1-uk.pdf.

2. Огляд ОЕСР корпоративного управління державних підприємств України. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/uk/publications/reports/2021/05/oecd-review-of-the-corporate-governance-of-state-owned-enterprises-ukraine_f94e7c07/e05da164-uk.pdf.

3. Мельничук С.М. Щодо участі державних підприємств України в реалізації державних функцій. Forum Prava, 2019. № 56(3). С. 58–66.

4. Петришина Н. В. Державні підприємства в Україні: проблеми функціонування та шляхи їх вирішення. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 18: Економіка і право. 2015. Вип. 30. С. 73–79.

5. Топ-100 державних підприємств у 2018 році отримали загальний прибуток в 25,3 млрд грн. 2019. URL: <http://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=5b766e9d-5da7-411a-9037-7085c5da1bca&title=Top100-DerzhavnikhPidprimstvU2018-RotsiOtrimaliZagalniiPributokV25-3-MlrdGrn>.

6. Державні підприємства отримали 16 млрд грн прибутку та 6,7 млрд грн збитку у 2024. Дослідження. YouControl. 2025. URL: <https://youcontrol.com.ua/data-research/derzhavni-pidpriemstva-otrymaly-16-mlrd-hrn-pributku-ta-6-2C7-mlrd-hrn-zbytku-u-2024/>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.

2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.
5. Офіційний веб-портал Фонду державного майна України. URL: <https://www.spfu.gov.ua/>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Розвиток та фінансова підтримка комунальних підприємств (КП) в Україні.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо розвитку та фінансової підтримки комунальних підприємств в Україні.

Результати навчання:

ПРН4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

ПРН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

- 1) Поняття комунальної власності та особливості її формування в Україні.
- 2) Особливості організації фінансів підприємств комунальної власності.
- 3) Джерела фінансування підприємств комунальної форми власності.

II. Індивідуальне завдання: здійснити аналіз ефективності діяльності комунальних підприємств обраної територіальної громади, зробити висновки.

Комунальні підприємства _____
(назва територіальної громади)

Назва КП	КП 1	КП 2	КП 3
Мета діяльності			
Предмет діяльності			
Органи управління			
Джерела фінансування			
Проблемні питання			
Шляхи вирішення			

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Поняття комунальної власності та особливості її формування в Україні	1. Здійснити аналіз ефективності діяльності комунальних підприємств на прикладі окремої територіальної громади.
2. Особливості організації фінансів підприємств комунальної власності	2. Виокремлювати проблемні аспекти діяльності комунальних підприємств та здійснювати пошук шляхів їх вирішення.

Контрольні запитання:

1. Дайте визначення поняття «комунальна власність» та поясніть особливості її формування в Україні.
2. Охарактеризуйте основні джерела фінансування комунальних підприємств.
3. Які критерії ефективності діяльності комунальних підприємств ви б обрали для аналізу на прикладі окремої територіальної громади, згідно з індивідуальним завданням?
4. Як можна виявити проблемні аспекти в діяльності комунальних підприємств та які шляхи їх вирішення ви можете запропонувати?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Інструменти управління майном комунальної власності територіальної громади: посібник. Програма USAID «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE). Київ, 2021. 108 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Місцеві фінанси» (Частина 2) / Укл. Н.Г. Фатюха – Запоріжжя: ЗНТУ, 2018. – 90 с.
3. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Публічні фінанси: навчальний посібник. Одеса : Вид-во «Університет Ушинського», 2022. – 100 с.
4. Методологія оцінювання ефективності управління фінансами комунальних підприємств / Загред. Т.Паутова. К.: «Поліграф плюс», 2024. 110 с.

Додаткова література:

1. Багацька К. В. Класифікація комунальних підприємств як основа вибору політики їх фінансування. – Економіка та держава. – № 9/2021. – С. 74-79

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>

2. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL:
<http://nplu.org>
3. Одеська національна наукова бібліотека. URL:
<http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Фонди фінансових ресурсів цільового призначення.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо фондів фінансових ресурсів цільового призначення в Україні.

Результати навчання:

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

ПРН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

1) Правове забезпечення фондів фінансових ресурсів цільовою призначення.

2) Особливості фінансування пенсійних виплат населенню.

3) Особливості фінансування соціального страхування з тимчасової втрати працездатності.

4) Особливості фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування (ЗОДС) у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності.

5) Особливості фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування (ЗОДС) від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

6) Особливості фінансування медичного страхування.

II. Індивідуальне завдання: здійснити аналіз ефективності управління в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, зробити висновки.

Порядок виконання індивідуального завдання.

1. Аналіз структури та фінансування:

- Виберіть одну з ключових систем соціального страхування в Україні.
- Проаналізуйте джерела формування його фінансових ресурсів та основні напрями витрат.

2. Оцінка ефективності управління. Здійсніть аналіз ефективності управління обраною системою за останні 3 роки. Використовуйте доступні офіційні дані та звіти. Зосередьтеся на таких показниках, як: динаміка надходжень та видатків, рівень виконання планових показників, кількість та суми заборгованостей (якщо такі є), питома вага адміністративних витрат у загальному обсязі видатків.

3. Виявлення проблем та пропозиції щодо їх вирішення. На основі проведеного аналізу визначте ключові проблемні аспекти в управлінні фондом. Запропонуйте конкретні шляхи вирішення цих проблем, враховуючи положення законодавства та можливі зміни у вихідних умовах.

Формат представлення: презентація або письмовий звіт, що містить аналітичну частину, висновки та пропозиції. Використання графіків та таблиць для візуалізації даних буде перевагою. Обсяг роботи: до 3 сторінок.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Правове забезпечення фондів фінансових ресурсів цільовою призначення.	1. Здійснити аналіз ефективності діяльності державних цільових фондів України.
2. Види та особливості фінансування державних цільових фондів.	2. Виокремлювати проблемні аспекти діяльності державних цільових фондів України та здійснювати пошук шляхів їх вирішення.

Контрольні запитання:

1. Яке правове забезпечення регулює діяльність фондів фінансових ресурсів цільового призначення в Україні?
2. Назвіть основні джерела надходжень та напрями використання коштів Пенсійного фонду України.
3. Чим відрізняється фінансування соціального страхування з тимчасової втрати працездатності від фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування (ЗОДС) від нещасного випадку на виробництві?
4. Які методи контролю якості можуть бути застосовані для оцінки ефективності управління фондами соціального страхування?
5. Як зміни у законодавстві чи економічні чинники можуть вплинути на фінансову стійкість фондів цільового призначення?
6. Опишіть структуру та основні функції медичного страхування в Україні.

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Музиченко Г. В., Коляда Т. А. Публічні фінанси: навчальний посібник. Одеса : Вид-во «Університет Ушинського», 2022. 100 с.
2. Фінанси : навчальний посібник: експрес курс / Волохова І. С., Шикіна Н. А., Волкова О. Г. та ін.; за заг. ред. Волохової І. С. Харків: Видавництво «ПромАрт», 2018. 262 с.
3. Маслій Н. Д., Дем'янчук М. А. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2022. 384 с.
4. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15#Text>.
5. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 02.03.2000 № 1533-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1533-14#Text>.
6. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999 № 1105-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14/conv#n1174>.
7. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
8. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Характеристика елементів податкової системи України.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо визначення елементів податкової системи України.

Результати навчання:

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов.

ПРН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

- 1) Особливості побудови податкової системи України.
- 2) Охарактеризуйте податкове законодавство України.
- 3) Об'єктивні та суб'єктивні чинники становлення податкової системи.

II. Індивідуальне завдання: охарактеризувати податки за елементами податкової системи України.

Вид заняття: практичне заняття

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Завдання 1. Здійснити характеристику елементів податкової системи в розрізі податків і зборів відповідно до Податкового кодексу України.

Елементи податкової системи в розрізі податків і зборів України

Назва податку				
платники податку				
об'єкт оподаткування				
база оподаткування				

ставка податку				
порядок обчислення податку				
пільги				
податковий період				
строк та порядок сплати податку				
строк та порядок подання звітності				
Недоліки				
Шляхи вирішення				

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Законодавство та особливості побудови податкової системи України.	1. Орієнтувати у визначенні складових елементів податкової системи України у розрізі окремих податків і зборів.
2. Об'єктивні та суб'єктивні чинники становлення податкової системи.	2. Визначати недоліки функціонування податків і зборів України та пропонувати шляхи вирішення зазначених проблем.

Контрольні запитання:

1. Назвіть основні елементи податкової системи України.
2. Охарактеризувати податкове законодавство України, які його ключові особливості?
3. Опишіть об'єктивні та суб'єктивні чинники, що впливають на становлення та розвиток податкової системи.
4. Яким чином Податковий кодекс України розмежовує податки та збори? Наведіть приклади.
5. Як застосування методів контролю якості може допомогти у вдосконаленні адміністрування податків?
6. Як зміни у податковому законодавстві можуть вплинути на діяльність підприємств різних форм власності?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Кузь В.І. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.
2. Гречко А.В. Податкова система: конспект лекцій: навчальний посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 119 с.

3. Податкова система: навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
4. Осадчук С. В. Основи публічних фінансів та бюджетування: опорний конспект лекцій. Одеса : ОРІДУ НАДУ 2020. 58 с.
5. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
6. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Оцінка діяльності суб'єктів реалізації податкової політики України.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо здійснення характеристики суб'єктів реалізації державної податкової політики в Україні.

Результати навчання:

ПРН4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН14. Уміти коригувати професійну діяльність у випадку зміни вихідних умов

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

- 1) Суть і види податкової політики.
- 2) Стратегія і тактика податкової політики.
- 3) Ефективність податкової політики.
- 4) Суб'єктність у реалізації державної податкової.
- 5) Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності контролюючих органів.

II. Індивідуальне завдання: здійснити характеристику суб'єктів реалізації державної податкової політики.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Порядок виконання індивідуального завдання:

Здійснити характеристику суб'єктів реалізації державної податкової політики в Україні (на вибір).

1) *загальних суб'єктів* – органи загальної компетенції (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Рада міністрів АРК, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації);

2) *спеціальних суб'єктів*, які за своєю компетенцією поділяються на:

а) *органи галузевої компетенції* (Міністерство економіки України, Міністерство фінансів України та їх територіальні підрозділи);

б) *органи виключної спеціальної компетенції* (Державна податкова служба України, Бюро економічної безпеки України, Державна митна служба України та інші правоохоронні органи);

в) *органи предметної компетенції* (територіальні органи Державної податкової служби, які є органами доходів і зборів, і територіальні органи Державної митної служби України тощо.

Характеристика суб'єктів реалізації державної податкової політики в Україні

Суб'єкт реалізації	
Статус	
Місія	
Основна мета	
Основні завдання	
Наявність територіальних органів	
Проблеми функціонування	
Пропозиції ефективного функціонування	

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Сутність, основні цілі, види та етапи формування податкової політики.	1. Здійснювати характеристику суб'єктів реалізації державної податкової політики в Україні.
2. Суб'єкти реалізації державної податкової політики	2. Визначати проблемні аспекти діяльності суб'єктів реалізації податкової політики в Україні та надавати пропозиції ефективного їх функціонування.

Контрольні запитання:

1. Яка різниця між податковою політикою як стратегією та тактикою?
2. Які основні завдання та функції виконують органи загальної компетенції (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України) у реалізації державної податкової політики?
3. Охарактеризуйте роль Державної податкової служби України, Бюро економічної безпеки та Державної митної служби як суб'єктів виключної спеціальної компетенції у податковій політиці.
4. Які інформаційно-аналітичні інструменти використовують контролюючі органи для забезпечення своєї діяльності?

5. Яким чином можна оцінити ефективність податкової політики?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Кузь В.І. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.
2. Гречко А.В. Податкова система: конспект лекцій: навчальний посібник. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 119 с.
3. Податкова система: навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
4. Осадчук С. В. Основи публічних фінансів та бюджетування: опорний конспект лекцій. Одеса : ОРІДУ НАДУ 2020. 58 с.
5. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
6. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Порядок розрахунку та сплати непрямих податків.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо визначення порядку розрахунку та сплати непрямих податків.

Результати навчання:

ПРН4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

- 1) Податок на додану вартість: порядок розрахунку та сплати.
- 2) Акцизний податок: порядок розрахунку та сплати.
- 3) Мито: порядок розрахунку та сплати.

II. Індивідуальне завдання: розв'язання задач.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Порядок виконання індивідуального завдання:

1. Вивчення нового матеріалу:

Задача №1: Ціна виробу 270 гривень. Знайти ПДВ.

Розв'язання. При розрахунку ПДВ виробник продукції додає до вартості своїх товарів 20%/ 100%.

$\text{ПДВ} = (C \times 20\%) / 100\%$, де С – ціна виробу

$\text{ПДВ} = (270 \times 20\%) / 100\% = 54 \text{ грн.}$

Задача №2: Ціна виробу 340 гривень з урахуванням ПДВ. Знайти суму ПДВ.

Розв'язання. Якщо необхідно зворотнім шляхом виділити «ПДВ в тому числі», використовується відношення 20%/120%

$\text{ПДВ} = (C \times 20\%) / 120\%$, де С – ціна виробу

$\text{ПДВ} = (340 \times 20\%) / 120\% = 57 \text{ грн.}$

Задача №3: Підприємство для виготовлення меблі придбало матеріалів на суму 5000 грн (з урахуванням ПДВ), а вартість виготовленої та реалізованої продукції складає 9000 грн (з урахуванням ПДВ). Визначте суму податкового зобов'язання. Визначте суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету.

Розв'язання

1. Податковий кредит для виготовлення меблі складає:

$$\text{ПДВ} = (5000 \times 20\%) / 120\% = 833 \text{ грн.}$$

2. Податкове зобов'язання:

$$\text{ПДВ} = (9000 \times 20\%) / 120\% = 1500 \text{ грн.}$$

3. ПДВ в бюджет = ПЗ - ПК

$$\text{ПДВ} = 1500 - 833 = 667 \text{ грн}$$

Задача №4: Визначити суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету за вересень поточного року на основі наведених даних:

1. Реалізовано товарів на суму 2400 грн.

2. Придбано товарів на суму 3000 грн.

Розв'язання

1. Податкове зобов'язання з ПДВ у податковому періоді становить:

$$\text{ПЗ} = 2400 \times 20 / 120 = 400 \text{ грн.}$$

2. Визначимо податковий кредит з ПДВ у податковому періоді:

$$\text{ПК} = 3000 \times 20 / 120 = 500 \text{ грн.}$$

3. Сума податку на додану вартість, що підлягає сплаті в бюджет за вересень поточного року дорівнює:

$$\text{ПДВ} = \text{ПЗ} - \text{ПК}$$

$$\text{ПДВ} = 400 - 500 = -100 \text{ грн.}$$

Від'ємне значення величини ПДВ свідчить про те, що підприємство має право на отримання бюджетного відшкодування в розмірі 100 грн. на протязі 30 календарних днів, що настають за останнім днем граничного терміну подання декларації.

Задача №5: Договірна ціна виробу 100 гривень. Виріб є підакцизним. Акцизний податок включений у відпускну ціну – 10 гривень. Знайти відпускну ціну виробу, включаючи акцизний податок і ПДВ.

Розв'язання

$$\text{ПДВ} = (100 + 10) \times 20\% = 22 \text{ грн.}$$

$$\text{Відпускна ціна: } 110 + 22 = 132 \text{ грн}$$

Задача № 6: Ставка акцизного податку по тютюну для нюхання і по тютюну для жування 15 грн за 1кг. Розрахувати суму акцизного податку, якщо ввозиться 2000 кг тютюну.

Розв'язання

Акцизний податок розраховуємо за формулою:

$A = C \times K$, де C – ставка акцизного податку, K – кількість товару, визначена в фізичних одиницях виміру.

$$A = (2000 \times 15) / 1 = 30000 \text{ грн.}$$

2. Законспекуйте матеріал уроку та вирішіть задачі на самостійне опрацювання:

Задача № 1. Визначити величину ПДВ, який підлягає сплаті в бюджет, або величину бюджетного відшкодування за таких умов (в т.ч. ПДВ):

- 1) одержано передплату від покупця згідно контракту – 50000 грн.;
- 2) відвантажено продукції за контрактом на суму – 60000 грн.;
- 3) отримано аванс від покупця згідно договору – 18000 грн.;
- 4) придбано матеріалів від постачальника, згідно контракту на суму – 24000 грн.

Задача № 2. Визначити величину ПДВ, який підлягає сплаті в бюджет або величину бюджетного відшкодування за таких умов:

- 1) придбано товару за контрактом № 34 в постачальника на суму – 60000 грн.;
- 2) придбано сировину згідно договору № 83 у постачальника на суму – 18000 грн.;
- 3) відвантажено продукції за контрактом № 26 на суму 90000 грн. (у т.ч. ПДВ);
- 4) отримана передплата від покупця згідно контракту № 108 на суму 45000грн

Задача № 3. Ціна виробу 420 гривень. Знайти ПДВ.

Задача № 4. Ціна виробу 3120 гривень з урахуванням ПДВ. Знайти суму ПДВ.

Задача № 5. Підприємство для виготовлення меблі придбало матеріалів на суму 7000 грн. (з урахуванням ПДВ), а вартість виготовленої та реалізованої продукції складає 10000 грн. (з урахуванням ПДВ). Визначте суму податкового зобов'язання. Визначте суму ПДВ, що підлягає сплаті до бюджету.

Задача № 6. Договірна ціна виробу 400 гривень. Виріб є підакцизним. Акцизний податок включений у відпускну ціну – 10 гривень. Знайти відпускну ціну виробу, включаючи акцизний податок і ПДВ.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Порядок нарахування та сплати непрямих податків	1. Застосовувати норми Податкового кодексу України щодо особливостей формування непрямих податків.
2. Строки сплати платниками непрямих податків.	2. Здійснювати обчислення обсягу сплати непрямих податків.

Контрольні запитання:

1. Назвіть основні види непрямих податків в Україні та поясніть їхню сутність.
2. Які ключові нормативно-правові акти регулюють порядок розрахунку та сплати податку на додану вартість (ПДВ) та акцизного податку?
3. Поясніть, що таке податкове зобов'язання та податковий кредит з ПДВ, і як їхнє співвідношення впливає на суму податку, що підлягає сплаті до бюджету.
4. Як розрахувати суму акцизного податку, якщо його ставка встановлена у фізичних одиницях виміру? Наведіть приклад.
5. Охарактеризуйте мито як елемент податкової системи України та поясніть, чим воно відрізняється від інших непрямих податків.
6. Яку роль відіграють непрямі податки у структурі фінансової системи публічного управління та адміністрування?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Кузь В.І. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.
2. Гречко А.В. Податкова система: конспект лекцій: навчальний посібник. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2022. 119 с.
3. Податкова система: навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
4. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
5. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Додаткова література

1. Податок на додану вартість (ПДВ): повний посібник. YANKIV Редакція, 2025. URL: <https://yankiv.com/ua/podatok-na-dodanu-vartist-pdv-povnyj-posibnyk-2025/>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL:
<http://nplu.org>.

4. Одеська національна наукова бібліотека. URL:
<http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Порядок розрахунку та сплати прямих податків, місцевих податків та зборів.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо порядку розрахунку та сплати прямих податків, місцевих податків та зборів.

Результати навчання:

ПРН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

ПРН16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

- 1) Податок на прибуток: порядок розрахунку та сплати.
- 2) Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО): порядок розрахунку та сплати.
- 3) Податок на майно: порядок розрахунку та сплати.
- 4) Єдиний податок: порядок розрахунку та сплати.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати надходження прямих податків за останні 3 роки (один податок на вибір), виокремити проблемні питання та надати рекомендації щодо усунення недоліків у функціонуванні прямих податків (до 3-х сторінок).

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Порядок виконання індивідуального завдання:

I. Аналітична частина:

Виберіть один із зазначених прямих податків (податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) або єдиний податок тощо) чи місцевий податок на вибір.

Знайдіть та проаналізуйте дані щодо надходжень цього податку до державного або місцевого бюджету за останні три роки (наприклад, з офіційних сайтів Державної казначейської служби, Міністерства фінансів України, платформи [Open Budget - Державний веб-портал бюджету для громадян](#) тощо).

Використайте методи статистичного аналізу (розрахунок темпів зростання, побудова графіків, діаграм) для ілюстрації динаміки надходжень.

II. Виявлення проблем та надання рекомендації:

На основі аналізу даних виокремте основні проблемні питання, що стосуються збору та адміністрування обраного податку. Запропонуйте конкретні рекомендації щодо усунення виявлених недоліків. Рекомендації повинні бути обґрунтованими та враховувати норми чинного законодавства тощо.

Формат представлення: письмовий аналітичний звіт обсягом 2-3 сторінки. Включення таблиць та графіків для візуалізації даних є обов'язковим.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Порядок нарахування та сплати прямих податків, місцевих податків та зборів.	1. Здійснювати аналіз надходження прямих податків за останні роки.
2. Строки сплати платниками прямих податків, місцевих податків та зборів.	2. Виокремлювати проблемні питання та надавати рекомендації щодо усунення недоліків у функціонуванні прямих податків.

Контрольні запитання:

1. Охарактеризуйте основні відмінності між прямими та непрямими податками.
2. Назвіть основні прямі податки в Україні та поясніть, хто є їх платниками.
3. Поясніть, що таке податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), і як він розраховується.
4. Яку роль відіграють місцеві податки та збори у формуванні місцевих бюджетів? Наведіть приклади.
5. Як методи контролю можуть бути застосовані для оцінки ефективності адміністрування прямих податків?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Кузь В.І. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 240 с.
2. Гречко А.В. Податкова система: конспект лекцій: навчальний посібник. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 119 с.

3. Податкова система: навчальний посібник / Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. 402 с.
4. Осадчук С. В. Основи публічних фінансів та бюджетування: опорний конспект лекцій. Одеса : ОРІДУ НАДУ 2020. 58 с.
5. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
6. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Бюджетний процес в Україні.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо бюджетного процесу в Україні.

Результати навчання:

ПРН4. Знати структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування.

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

1. Складання та розгляд Бюджетної декларації (прогнозу місцевого бюджету) і прийняття рішення щодо них.
2. Складання проектів бюджетів.
3. Розгляд проекту та прийняття закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет).
4. Виконання бюджету, включаючи внесення змін до закону про Державний бюджет України (рішення про місцевий бюджет).
5. Підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

II. Індивідуальне завдання: скласти бюджетний календар за основними датами, обравши одну із стадій бюджетного процесу на державному рівні або місцевому рівні, зробити висновки.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Бюджетне законодавство України.	1. Визначати етапи та стадії здійснення бюджетного процесу.
2. Стадії бюджетного процесу на державному та місцевому рівні.	2. Розподіляти за напрямками ефективного управління стадії бюджетного процесу.

Контрольні запитання:

1. Які стадії бюджетного процесу існують в Україні? Назвіть їх послідовно.
2. Яку роль виконує Бюджетна декларація в бюджетному процесі?
3. Чим відрізняється процес складання та прийняття Державного бюджету України від місцевого бюджету?
4. Які суб'єкти бюджетного процесу відповідають за кожну з його стадій?
5. Яким чином бюджетне законодавство забезпечує прозорість та ефективність бюджетного процесу в Україні?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Голинська О.В. Бюджетна політика держави: навчальний посібник. К.Нора-Друк, 2016. 124 с.
2. Децентралізація управління публічними фінансами в Україні : монографія / за заг. ред. О. Ю. Амосова. Харків : Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр», 2018. 200 с.
3. Овчаренко Т. Модель фінансового менеджменту в умовах переходу до середньострокового бюджетного планування у територіальній громаді: посібник / Т. Овчаренко, Ю. Савельєва та ін. ЄС/ПРООН, 2020.
4. Планування та виконання місцевих бюджетів на основі програмно-цільового методу: навчальний посібник / В. В. Зубенко, О.В. Голинська та ін.: за заг. ред. В.В. Зубенка. ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». 6-те видання, випр. та доп. К., 2017. 144 с.
5. Станкус Т. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів. Х. : Фактор, 2017. 128 с.
6. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навчальний посібник / В.В. Зубенка, А.С. Крупник, Т.А. Шаповал, А.І. Корнієнко, О.В. Голинська ; за заг. ред. В.В. Зубенка; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження». К., 2017. 184 с.
7. Маслій Н. Д., Дем'янчук М. А. Фінанси публічного сектору: українські реалії та світовий досвід : навчальний посібник. Одеса : Астропринт, 2022. 384 с.
8. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
9. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10.02.2010 № 1861-VI.

10. Про затвердження Інструкції з підготовки пропозицій до Бюджетної декларації: Наказ Міністерства України від 21.07.2022 № 207.

11. Інструкція щодо складання прогнозу місцевого бюджету відповідної місцевої ради.

12. Бюджетний процес в органах місцевого самоврядування: навчальний посібник.: Г.Маркович, К.Поздєєва, Л.Демиденко, Ю.Наконечна, Б.Островські; за наук.ред. Г. Куспляк. Проект «Ефективне бюджетування та бюджетний процес в органах місцевого самоврядування», Дослідницьке підприємство «Центр інформаційних та аналітичних технологій» за підтримки Проекту USAID «ГОВЕРЛА». 2024. 364 с. URL: <https://ciat.net.ua/uk/pidtrimka/navchalnij-posibnik-byudzhethnij-proces-v-organah-miscevogo-samov/>.

Додаткова література:

1. Куспляк Г. Запровадження програмно цільового методу в Україні. Актуальні проблеми державного управління. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. Вип. № 3(67). С. 73–83.

2. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. 272 с.

3. Ковалівська С.В., Барінова Д.С., Нестеренко В.В. Щодо зміцнення фінансової спроможності громад. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. К., 2020. 12 с.

4. Olesia Holynska, Iryna Volokhova, Alla Khomutenko, Natalia Katkova and Svitlana Burlan, Accounting for the Costs of Providing Social Services in Ensuring the Effectiveness of Budget Processes, International Journal of Management, 11(7), 2020, pp. 600-619. Article ID: IJM_11_07_055. ISSN Print: 0976-6502 and ISSN Online: 0976-6510. DOI: <https://doi.org/10.34218/IJM.11.7.2020.055>. URL: <https://surl.li/yjinpx>.

Інформаційні ресурси:

1. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>

2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

3. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.

4. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Аналіз Державного бюджету України.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо основних показників Державного бюджету України.

Результати навчання:

ПРН13. Використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку.

ПРН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

ПРН16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

1. Закон України «Про Державний бюджет в Україні».
2. Доходи Державного бюджету України (Додаток 1 до ЗУ «Про Державний бюджет України»).
3. Видатки Державного бюджету України (Додатки 3 та 8 до ЗУ «Про Державний бюджет України»).
4. Фінансування Державного бюджету та повернення й розподіл кредитів (Додатки 2, 4 та 8 до ЗУ «Про Державний бюджет України»)
5. Особливості здійснення бюджетної політики на державному рівні в умовах воєнного часу.
6. Фінансування з Державного бюджету бюджетних програм, що підпадають під досягнення цілей сталого розвитку (наприклад, у сферах енергоефективності, освіти чи медицини).

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати показники виконання Державного бюджету України (за вибором напрямку доходної або видаткової частини), зробити висновки.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Бюджетне законодавство України в частині, що стосується Державного бюджету України.	1. Застосовувати основні складові Закону України «Про державний бюджет України» для здійснення аналізу основних показників програм сталого розвитку.
2. Склад та структуру Державного бюджету України.	2. Здійснювати аналіз показників виконання Державного бюджету України та на їх підставі робити власні висновки.

Контрольні запитання:

1. Які основні розділи та додатки Закону України «Про Державний бюджет України» є ключовими для аналізу його доходної та видаткової частин?
2. Охарактеризуйте основні статті доходів та видатків Державного бюджету України.
3. Які показники свідчать про стан державного бюджету?
4. Як дані статистичної звітності використовуються для моніторингу та контролю за виконанням бюджету?
5. Як бюджетна політика в умовах воєнного часу впливає на структуру та пріоритети видатків Державного бюджету?
6. Які бюджетні програми, що підпадають під досягнення цілей сталого розвитку, фінансуються з державного бюджету?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Голинська О.В. Бюджетна політика держави: навчальний посібник. К.Нора-Друк, 2016. 124 с.
2. Сучасна бюджетна система: правила та процедури: навчальний посібник / В.В. Зубенка, А.С. Крупник, Т.А. Шаповал, А.І. Корнієнко, О.В. Голинська ; за заг. ред. В.В. Зубенка. ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження». К., 2017. 184 с.
3. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
4. Середньострокова стратегія управління державним боргом на 2024 – 2026 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 27.10.2023 № 1117. URL: <https://mof.gov.ua/uk/osnovna-informacija>.
5. Куспляк Г.І. Сталий розвиток територій як стратегічний пріоритет у забезпеченні національної безпеки. Сучасні аспекти національної безпеки: монографія / Уклад. М. М. Миколайчук, Л. В. Курносенко ; Нац. ун-т «Одеська

політехніка». Одеса. 2025. С. 81-121. URL: https://drive.google.com/file/d/1hMYc1VKWJULChmCst7bhIXk_FgjzqviH/view.

Додаткова література:

1. Миськів Г. Бюджетна система : теоретичні та практичні аспекти (у схемах і таблицях) : навчальний посібник. Львів : Растр-7, 2020. 272 с.

2. Larysa Ivanchenkova, Olesia Holynska, Vera Khomutenko, Dmytro Motyhin and Tetiana PISOCHENKO, Evaluation of the Effectiveness of Decentralized Internal Financial Control of Expenditures of Budgetary Organizations, International Journal of Advanced Research in Engineering and Technology, 11(7), 2020, pp. 108-125. DOI: <https://doi.org/10.34218/IJARET.11.7.2020.013>. URL: https://iaeme.com/MasterAdmin/Journal_uploads/IJARET/VOLUME_11_ISSUE_7/IJARET_11_07_013.pdf.

3. Impact of Municipal Financial Resilience on Sustainable Economic Development: Case of Ukraine Vysochyna, A., Molotok, I., Babenko, V., Holynska, O., Rud, I. Review of Economics and Finance, 2022, 20, pp. 662–668. URL: <https://refpress.org/ref-vol20-a77/>.

4. Попов М.П., Дуліна О.В., Куспляк Г.І. Гендерні аспекти інфраструктурної безпеки в контексті сталого розвитку регіонів. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2024. Вип. 4(168). С.33-39. (опублікування травень 2025). URL: https://ird.gov.ua/sep/doi/sep2024.04.033_u. DOI: <https://doi.org/10.36818/2071-4653-2024-4-5>.

Інформаційні ресурси:

1. Державна Казначейська служба України. URL: www.treasury.gov.ua.
2. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.
3. Міністерство фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
6. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 14

Аналіз місцевих бюджетів України.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо основних показників місцевих бюджетів України.

Результати навчання:

ПРН13. Використовувати методи аналізу та оцінювання програм сталого розвитку.

ПРН15. Застосовувати методи контролю якості у сфері професійної діяльності.

ПРН16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

1. Рішення ради «Про місцевий бюджет».
2. Доходи місцевих бюджетів України (Додаток 1 до рішення ради «Про місцевий бюджет»).
3. Видатки місцевих бюджетів України (Додатки 3 та 8 до рішення ради «Про місцевий бюджет»).
4. Фінансування місцевих бюджетів та повернення й розподіл кредитів (Додатки 2, 4 та 8 рішення ради «Про місцевий бюджет»)
5. Особливості здійснення бюджетної політики на місцевому рівні в умовах воєнного часу.
- 6 Фінансування з місцевого бюджету місцевих цільових програм, прийнятих на засадах сталого розвитку.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати показники виконання місцевого бюджету обраної територіальної громади з окресленням місцевих цільових програм на засадах сталого розвитку (Таблиці 14.1 та 14.2), зробити висновки.

Ілюстративний матеріал: лекційний матеріал.

Для виконання завдання використовуються дані, наведені у Додатку 1 «Виконання доходної частини місцевого бюджету» та Додатку «Виконання витрат бюджету на реалізацію місцевих/регіональних програм» до рішення сесій обласних, районних, міських рад, громад щодо затвердження звіту про виконання місцевого бюджету за останні три роки або дані, наведені на Державному веб-порталі бюджету для громадян Open Budget (<https://openbudget.gov.ua>).

З метою аналізу складу, структури, динаміки доходної частини обраного місцевого бюджету використовуються наступні показники:

- Виконання плану (%) розраховується як відношення фактичної суми

значення за звітний період у діючих цінах до планової величини цього показника на цей же період * 100%. Дозволяє визначити наскільки відсотків виконано планове завдання у відповідному періоді.

- Питома вага (%) розраховується як співвідношення частини сукупності до всієї сукупності * 100%. Дозволяє визначити питому вагу кожної статті доходів (видатків) у загальному обсязі доходів (видатків) бюджету та зробити висновки про найбільш вагомі статті доходної (видаткової) частини місцевого бюджету.

- Темп зростання (%) розраховується як співвідношення між двома рівнями, один з яких взято за базу порівняння * 100%. Базою порівняння є попередній період. Темп зростання характеризує відносну швидкість зміни явища і показує у скільки разів кожний даний рівень більший або менший рівня, який взято за базу порівняння.

- Абсолютний приріст (грн., тис. грн., млн. грн.) являє собою різницю між двома рівнями, один з яких взято за базу порівняння. Базою порівняння є попередній період. Абсолютний приріст показує, на скільки одиниць кожен даний рівень відрізняється від рівня, взятого за базу порівняння. Абсолютний приріст може мати додатний або від'ємний знак. Якщо наступний рівень ряду динаміки більший за попередній, то абсолютний приріст буде мати знак «плюс», якщо менше – знак «мінус».

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Таблиця 14.1

Аналіз власних доходів _____
(назва місцевого бюджету)

Показники	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Цільові фонди	Всього власні доходи
А	1	2	3	4	5
План, всього (млн. грн)					
2024					
2023					
2022					
Факт, всього (млн. грн)					
2024					
2023					
2022					
Виконання					

плану, %					
2024					
2023					
2022					
Питома вага, %					
2024					
2023					
2022					
Темп зростання, %					
2024					
2023					
2022					
Абсолютний приріст (млн. грн)					
2024					
2023					
2022					

Висновки: _____

Таблиця 14.2

Аналіз витрат (назва місцевого бюджету) на реалізацію місцевих цільових програм (МЦП), прийнятих на засадах сталого розвитку

Назва місцевої програми, дата та номер затвердження	Запланований обсяг фінансових ресурсів у МЦП за рахунок коштів місцевого бюджету, тис. грн.			Фактично профінансовано з місцевого бюджету, тис. грн.			Виконання фактично профінансованих коштів до запланованого обсягу, %			Абсолютний приріст, тис. грн.		
	20__	20__	20__	20__	20__	...	20__	20__	...	20__	20__	20__
1	2	3	4	8	9	10	11	12	13	14	15	16
МЦП 1												
МЦП 2												
МЦП 3												

Висновки: _____

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
-------	-------

1. Бюджетне законодавство України в частині, що стосується місцевих бюджетів України.	1. Застосовувати основні складові рішення ради «Про місцевий бюджет» для здійснення аналізу основних показників..
2. Склад та структуру місцевих бюджетів України.	2. Здійснювати аналіз фінансування місцевих цільових програм місцевого бюджету територіальної громади України, прийняті на засадах сталого розвитку, та на їх підставі робити власні висновки.

Контрольні запитання:

1. Які основні відмінності у структурі місцевого бюджету порівняно з Державним бюджетом України?
2. Які статті доходів є найвагомішими для місцевих бюджетів?
3. Як фінансування місцевих цільових програм на засадах сталого розвитку сприяє покращенню життя територіальної громади?
4. Яким чином бюджетна політика на місцевому рівні коригується в умовах воєнного стану?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

1. Юшко С. В. Бюджетна система: підручник. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. 383 с.
2. Голинська О.В. Про місцеві бюджети – людською мовою: Методичний посібник. Миколаїв: ФРМ, 2014. 60 с.
3. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Київ : НаУКМА, 2021. 68 с.
4. Управління місцевими фінансами: навчальний посібник / А.Г. Ахламов, О.В. Голинська, І.В. Яцкевич; за заг. ред. А.Г. Ахламова. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. 332 с.
5. Фінанси територіальних громад : навчальний посібник / Л.С. Гаватюк, А.Г. Корбутяк, Н.Я. Сокровольська, Е.О. Юрій. Чернівці, 2019. 182 с.
6. Бюджетний Кодекс України: Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
7. Податковий Кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
8. Про бюджетну класифікацію: наказ Міністерства фінансів України від 14.01.2011 № 11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11>.

Додаткова література:

1. Куценко Т.Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. Економіка та держава. № 6/2016.2016. – С.62-66.

2. Куценко Т.Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. Економіка та держава. № 6/2016. 2016. С.62-66.
3. Васильєва Н., Васильєва О., Приліпко С. Публічне управління сталим розвитком територій. Збірник наукових праць ЛОГОС. 2020. Т. 2. С. 12-14.
4. Mykolaichuk M., Kuspliak H., Kuspliak I. Sustainable development and tools for stimulating the achievement of its goals at the local level. Theoretical and applied issues of state-building. Issue 27 (2022). Odesa. P.116-127. ISSN: 2663-7944. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb272022276521>.
5. Хрустовський С., Куспляк Г., Куспляк І. Фінансова спроможність Авангардівської селищної територіальної громади здійснювати визначені законом повноваження на відповідній території. Теоретичні та прикладні питання державотворення. 2024. Вип. 31. С.132-145. DOI: <https://doi.org/10.35432/tisb312024307382>.

Інформаційні ресурси:

1. Державний веб-портал бюджету для громадян Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua>.
2. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.
3. Інформація про бюджет у формі відкритих даних. «Е-дата». URL: www.e-data.gov.ua.
4. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.
5. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.
6. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.
7. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua>.
8. Сайти місцевих рад – інформація та документи щодо бюджету громади: рішення про затвердження місцевого бюджету та його виконання, бюджетні запити, паспорти бюджетних програм, інша документація.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 15

Аналіз міжбюджетних трансфертів України.

Мета: надання теоретичних знань і практичних навичок щодо аналізу міжбюджетних трансфертів.

Результати навчання:

ПРН6. Знати основні нормативно-правові акти та положення законодавства у сфері публічного управління та адміністрування.

ПРН16. Використовувати дані статистичної звітності, обліку та спеціальних досліджень у професійній діяльності.

Завдання на практичне заняття:

I. Питання для обговорення:

1. Класифікація міжбюджетних трансфертів.
2. Субвенції з Державного бюджету місцевим бюджетам.
3. Освітня субвенція.
4. Субвенція з Державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Програми з відновлення України
5. Субвенція з Державного бюджету місцевим бюджетам на реалізацію проектів в рамках Надзвичайної кредитної програми для відновлення України
6. Дотації з Державного бюджету.

II. Індивідуальне завдання: проаналізувати міжбюджетні трансфerti обраної територіальної громади, зробити висновки.

Ілюстративний матеріал: для виконання завдання використовується лекційний матеріал та список рекомендованих джерел. Для виконання дослідження використовуються дані, наведені у Додатку «Фінансування та виконання міжбюджетних трансфертів» до рішення сесій міських, селищних, сільських рад громади щодо затвердження звіту про виконання місцевого бюджету за останні два роки або дані, наведені на Державному веб-порталі бюджету для громадян Open Budget (<https://openbudget.gov.ua>).

Методичні рекомендації щодо проведення практичного заняття:

- уважно ознайомитись з питаннями, що винесені на практичне заняття;
- детально знати теоретичний матеріал із зазначеної теми;
- вміти застосовувати вивчений матеріал під час обговорення дискусійних питань з даної теми та вирішення практичних завдань.

Практичне заняття виконується кожним слухачем окремо шляхом підготовки індивідуальної аналітичної записки щодо міжбюджетних відноси обраного місцевого бюджету (міської, селищної, сільської територіальної

громади) за останні **три роки**. Дані та результати дослідження пропонується оформити у вигляді таблиць.

Таблиця 15.1

Аналіз міжбюджетних трансфертів _____
(назва місцевого бюджету)

Найменування	План, млн.грн.	Факт, млн.грн.	Виконан ня плану, %	Питом а вага, %	Абсолютни й приріст, млн.грн.	Темп зростан ня, %
	за роками	за роками	за роками	за роками	за роками	за роками
1	2	3	4	5	6	7
Офіційні трансфери, всього, в т.ч.:						
базова або реверсна дотація						
додаткові дотації						
освітня субвенція						
субвенція						
субвенція						

Висновки: _____

ЗДОБУВАЧ ПОВИНЕН

ЗНАТИ	УМІТИ
1. Бюджетне законодавство в частині здійснення міжбюджетних трансфертів.	1. Орієнтуватися в бюджетному законодавстві з виокремленням питань, що стосуються міжбюджетних трансфертів.
2. Порядок фінансування субвенцій з Державного бюджету місцевим бюджетам.	2. Здійснювати аналіз міжбюджетних трансфертів обраної територіальної громади та робити висновки.

Контрольні запитання:

1. Які види міжбюджетних трансфертів існують в Україні та чим вони відрізняються?
2. Яку роль відіграють субвенції з Державного бюджету у фінансуванні місцевих бюджетів?
3. Чим освітня субвенція відрізняється від інших видів субвенцій, та на які потреби вона може бути використана?

4. Як використання даних з Державного веб-порталу бюджету для громадян Open Budget допомагає проаналізувати динаміку та ефективність міжбюджетних трансфертів?

5. Поясніть, як механізм горизонтального вирівнювання податкоспроможності територій впливає на фінансову самостійність територіальних громад.

6. Яким чином здійснюється контроль за цільовим та ефективним використанням субвенцій місцевими органами влади?

Забезпечення роботи здобувачів:

Основна література:

Навчально-методична та наукова література

1. Луніна І.О., Бондарук Т.Г. Публічні фінанси та міжбюджетні відносини: навчальний посібник. Київ: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2019. 304 с.

2. Сидорович М. Муніципальні фінанси : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. Київ : НаУКМА, 2021. 68 с.

3. Бюджетний Кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

Додаткова література:

1. Куценко Т.Ф. Публічні фінанси в Україні: зміст та структура з урахуванням сучасних тенденцій розвитку. Економіка та держава. № 6/2016. 2016. С.62-66.

2. Куценко Т.Ф. Форми залучення громадськості до бюджетного процесу на місцевому рівні в Україні: оглядовий аналіз. Економіка та держава. № 7. 2020. С.66-72.

Інформаційні ресурси:

1. Державна Казначейська служба України. URL: www.treasury.gov.ua.

2. Державний веб-портал бюджету для громадян Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua>.

3. Електронна бібліотека Національного університету «Одеська політехніка». URL: <http://opu.ua/education/e-library>.

4. Інформація про бюджет у формі відкритих даних. «Е-дата». URL: www.e-data.gov.ua.

5. Міністерство фінансів України. URL: www.minfin.gov.ua.

6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>.

7. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. URL: <http://nplu.org>.

8. Одеська національна наукова бібліотека. URL: <http://www.odnb.odessa.ua>.

9. Сайти місцевих рад – інформація та документи щодо бюджету громади: рішення про затвердження місцевого бюджету та його виконання, бюджетні запити, паспорти бюджетних програм, інша документація.